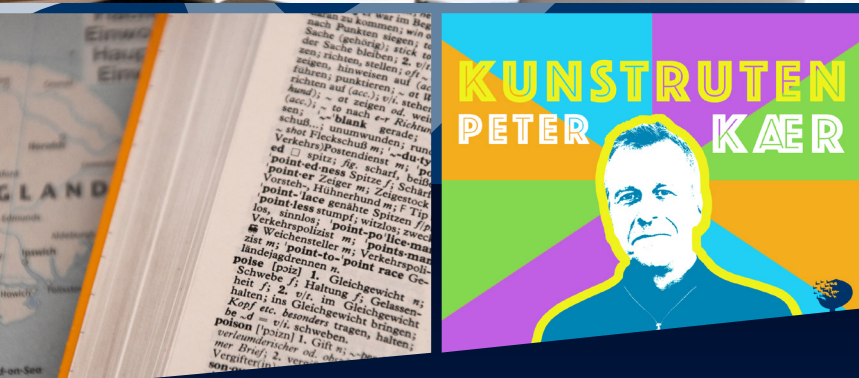

Onlineundervisning i aftenskolen

- Sådan får I tilfredse deltagere og god undervisning!

Håndbog for skoleledere,
kursusplanlæggere og undervisere

Indhold

Hvorfor onlineundervisning i aftenskolen?	2
Hvilke fag egner sig til onlineundervisning?	3
Online og hybrid?	5
Godt at vide for skolelederen/administrationen	6
Fagområder	6
Lektionslængde	6
Økonomi, løn og annoncering	6
Markedsføring	7
Støtte til undervisere og deltagere.....	7
Godt at vide for underviseren	8
Gode råd til din tilrettelæggelse.....	8
Gode råd til din kursusafvikling	9
Gode råd om deltagerinvolvering.....	9
Godt at vide for deltageren	10

Hvorfor onlineundervisning i aftenskolen?

Tiden er til at lave eksperimenter og forsøge sig frem i forhold til kurser online – det lærte aftenskolerne af corona. De digitale indfødte kan med rette forvente, at aftenskolen har tilbud online, og flere mennesker blev under corona-nedlukningerne fortrolige med at deltage i kurser og møder online. Med LOF's online sproghold, bevægelsestilbud, slægtsforskning og højskoleforløb oplevede vi nye undervisningsformer og andre muligheder for at tiltrække nye deltagere til aftenskolen.

Onlineundervisning kan ikke stå alene. Vi har alle brug for de fysiske møder og det særlige fællesskab, det kan give. Men det er et godt supplement til aftenskolens øvrige aktiviteter, og det er helt oplagt også at udvikle tilbud, der kombinerer de to, så deltagerne både kan nyde godt af fællesskabet og fleksibiliteten.

God fornøjelse med udvikling af aftenskolen

Per Paludan Hansen

Sekretariatsleder, LOF

Håndbogens grundlag

LOF Øresund udbyder en række onlinekurser. Vi har spurgt deltagere, undervisere og administration om, hvordan det fungerer og hvilke erfaringer, de gerne giver videre til dig, der står foran at skulle tilrettelægge onlineundervisning i din aftenskole. Dette er derfor en praktisk håndbog til aftenskoler og undervisere, der overvejer at udbyde onlineundervisning. Vi kommer ikke omkring alt, men vi håber, at du med dette materiale har fået et lidt bedre grundlag for at gå i gang med dine undervisningstilbud online.

Redaktion:

Dorthe Lykke Olesen, Udviklingskonsulent i LOF, dlo@lof.dk

Helle Bjerregård, Konsulent, freelance

Susanne Henriksen, Skoleleder, LOF Øresund

Hvilke fag egner sig til onlineundervisning?

Det korte svar er "stort set alle". Det er blot et spørgsmål om interesserede og dygtige undervisere samt planlægning. Vi har talt med undervisere og deltagere, der havde erfaring med fire fagområder:

- Sprog
- Motion
- Slægtsforskning
- Kunstruten (foredragsrække) – onlinebesøg på museer rundt om i landet

De fire fagområder rummer i følge undervisere og deltagere både fordele og udfordringer:

Sprog

Opbygning: fx et italienskhold på 15 mødegange á 90 minutter.

Både undervisere og deltagere er glade for sprogundervisning online. Dels giver det mulighed for mere intensiv undervisning, og dels sparer deltagerne tid på transporten til undervisningsstedet. Onlineundervisning er også en rigtig god platform for små nichesprog, hvor det kan være svært at rekruttere deltagere nok i lokalområdet.

Det styrker holdfølelsen, fællesskabet og kontakten mellem deltagerne at gøre hyppig brug af break out rooms, hvor der øves udtale, løses opgaver m.m.

Flere deltagere valgte onlinekurset, fordi det både var nemt og praktisk, men også fordi deres lokale aftenskoler ikke udbød det på det tidspunkt, hvor det passede dem bedst at deltage.

Motion

Opbygning: fx et yogahold på 13 mødegange á 60 minutter.

Her er der i højere grad tale om underviserstyret undervisning, og som oftest vil der kun være billede/lyd fra underviseren. Det kan være en udfordring at interagere mellem deltagere og undervisere. Det kan bl.a. derfor overvejes at afvikle en fysisk mødegang undervejs, evt. en længere workshop, så der dannes relationer, kan rettes fejlstillinger, håndteres skavanker etc. Dette vil selvfølgelig være en udfordring, hvis deltagerne kommer fra hele landet.

Underviseren skal overveje brugen af musik, da det kan give tekniske udfordringer hos modtagerne, hvis musikken overdøver underviserens stemme.

Flere deltagere siger, at de motiveres mere af at deltage på et onlinehold med en dygtig underviser, end ved blot at se en video derhjemme.

Placering af hold tidligt om morgenen eller senere på aften, så det kan nås af travle folk med job og familie, er en overvejelse værd.

En del deltagere vil gerne kunne forskyde deres deltagelse, det kan løses ved at optage undervisningen og sende et link efterfølgende. Teknisk kan linket sættes op til kun at virke i en begrænset tid, fx 48 timer.

Slægtsforskning

Opbygning: 4 mødegange á 120 minutter

Deltagerkredsen på slægtsforskning online var hos LOF Øresund domineret af den ældre befolkningsgruppe og med en ligelig kønsfordeling. Det er også i tråd med, hvad der er typisk for de fysiske hold af samme art.

Deltagerne på Slægtsforskning var da også de mindst erfarne brugere af onlineundervisning forud for forløbet, men alle de adspurgte sagde efterfølgende, at de gerne deltager i onlineundervisning fremover. Ca. halvdelen vil dog gerne have, at det sker i kombination med fysisk fremmøde. Der er dermed også et stort online-potentiale hos de ældre generationer, særligt hvis man sørger for at have et tilbud om at lære teknikken forud for kursets start.

87% af deltagerne svarer, at de har valgt onlinekurset, fordi de bor langt væk fra en skole, der udbyder det. Igen et tydeligt potentiale i at udbyde mindre nichefag, som med den bredere rekrutteringsmulighed kan samle deltagere til et hold.

Kunstruten, online højskole i samarbejde mellem seks LOF Aftenskoler

Opbygning: onlinebesøg på seks kunstmuseer i Danmark. 120 minutter pr. mødegang med en gennemgående vært og hvert sted et live-oplæg ved den lokale museumsdirektør eller tilsvarende fagperson.

Stor begejstring hos deltagerne for at komme landet rundt og "besøge" forskellige destinationer. Både grundet nedlukning men også hos deltagere, der grundet personlige fysiske eller psykiske forhold ikke ville være i stand til at deltage på en fysisk tur til pågældende museum.

Foredragene kombineres med fællessang og lidt pausegymnastik. Det var et stort ønske fra LOF at være tro mod højskoleformen. Det havde lidt blandede modtagelser hos deltagerne. Flere ville bare gerne høre mere af det faglige oplæg. Forsøg på at inddrage og aktivere deltagerne via diskussioner i mindre break out rooms virker på nogle mødegange bedre end andre.

Dermed ikke sagt, at det ikke kan lade sig gøre at give en god højskoleoplevelse og involvere deltagere i små dialoggrupper. Men det kan være vigtigt at forventningsafstemme og gøre tydeligt for deltagerne, hvad de melder sig til, og hvorvidt de selv har indflydelse eller blot skal tage i mod.

Flere deltagere efterspurgte efterfølgende flere Kunstrute-forløb og også andre typer "rundrejser" til forskellige destinationstyper end kunstmuseer.

Online og hybrid

Onlineundervisning

Undervisning gennemføres alene via en digital platform som fx Zoom, Teams eller lignende. Alle interaktioner mellem underviser og deltagere samt deltagere imellem foregår via skærmen, hvad end det er tekst, billede eller lyd.

Fordele: Særlige muligheder med nichefag. Fuld fleksibilitet i forhold til geografi, transport og logistik. Undervisningen kan ofte gennemføres ret effektivt og intensivt. Mennesker med fysisk eller mental sårbarhed kan deltage under samme forudsætninger som andre.

Ulemper: Der skal gøres en ekstra indsats for at etablere et deltagerfællesskab og skabe relationer mellem underviser og deltager. Deltagerne kan blive forstyrret af baggrundsstøj i hjemmet m.m., og skærmen er for mange et filter, som udfordrer interaktionen, uformel snak, aflæsning af kropssprog etc.

Pt. er der ikke mulighed for at modtage tilskud i henhold til Folkeoplysningsloven til rene onlinehold.

Hybridundervisning / blended learning / kært barn...

Undervisningen er en kombination af fysisk tilstedeværelsesundervisning og onlineundervisning. Vægtningen bestemmer den enkelte udbyder selv. Mange deltagere efterspørger en mulighed for at ses med både underviseren og med hinanden, særligt når der er tale om længerevarende faglige kurser med en holdidentitet.

De fysiske mødegange kan være helt ordinære mødegange, der blot henlægges til et fysisk mødested, eller det kan være en særlig begivenhed, der samler deltagerne om en fælles oplevelse og evt. lidt længere tid end en normal mødegang. Fx kan sproghold mødes i skolekøkkenet og dermed få en særlig sproglig og kulturel oplevelse, hvor fællesskabet styrkes. Bevægelsesfag kan samles til en temadag med fokus på særlige emner som teknikker, åndedræt, balance mv. En sund buffet kan samle deltagerne og styrke relationer. Et kunstmuseum har også perfekte rammer til at samle deltagerne til en sansende samling, så der både er fx yoga og kunsthaglige oplæg. Det unikke kører deltagerne gerne efter.

Online højskoledage som Kunstruten kan udbydes i geografiske mindre områder, så der fx er oplæg fra tre kunstmuseer og med fysiske besøg hos et af de museer, som har været oplægsholdere.

Fordele: Kombinerer muligheden for at danne relationer og fællesskab i det fysiske møde med fleksibiliteten i onlineundervisningen. At få unikke oplevelser på lokationer som ikke er typiske for aftenskoleundervisning.

Ulemper: For deltagere, der bor langt fra aftenskolens geografiske nærområde, betyder muligheden for at deltage i et specifikt fag eller på et særligt tidspunkt typisk mere end muligheden for at mødes fysisk. De vil evt. fravælge hybridhold og holde sig til rene onlinehold – medmindre det fysiske møde gøres så attraktivt, at det kan opvejes af transport, tidsforbrug etc.

Hybrid-hold kan opnå tilskud og gennemføres som "fleksibelt tilrettelagt undervisning" jf. Folkeoplysningsloven, hvis man sørger for at opfylde betingelserne hertil.

Godt at vide for skolelederen/administrationen

Fagområder

Som vi tidligere har skrevet, så er det kun fantasien, som sætter grænser. Onlineundervisning er et udviklingsområde, som alle aftenskoler bør være nysgerrige på. Teknikken er enkel og uden de store udgifter. Det skaber muligheder for at udbyde fag i flere formater – online og hybrid, kernefag og nye nichefag. Der kan inddrages andre ressourcer fx personer eller steder for højskole/foredrags aktiviteter, som ellers ikke vil være tilgængelige i det fysiske rum. Det giver interesserede undervisere en ny platform og større rækkevidde at undervise på. Men det vigtigste er, at vores undersøgelse viser en stor interesse og tilfredshed hos deltagerne. Et væsentligt aspekt er også, at undervisningstilbud online skaber helt nye muligheder for samarbejde imellem de enkelte LOF Aftenskoler i forhold til udvikling og markedsføring.

Lektionslængde

Onlineundervisning opleves ofte meget intenst af både undervisere og deltagere. Derfor kan onlineundervisning ikke nødvendigvis tilrettelægges helt ligesom fysisk tilstedeværelsesundervisning.

Noget tyder på, at mere end 60 minutters lærerstyret undervisning kan være svært at gennemføre. Medmindre det er undervisning, hvor der er indlagt tid til mindre intensivt eget arbejde som fx sprogfag og slægtsforskning med internetopslag, skrivværksted eller pauser undervejs.

Der er dog stor variation hos både undervisere og deltagere i forhold til, hvad de finder optimalt. Så det bedste råd herfra er at gå i dialog med underviseren og være fleksibel i forhold til, at der er flere gode måder at tilrettelægge onlineundervisning, lektionslængder og antallet af lektioner på.

Økonomi, løn og annoncering

Tilskud, deltagerpris og løn

Der er i Folkeoplysningsloven i dag ikke mulighed for at modtage tilskud til leder- og lærerløn til hold, der udelukkende foregår online. Dermed er der ikke lovkrav til, at underviserlønnen følger bekendtgørelsen. Vi opfordrer til, at den gør det alligevel, og at deltagerprisen skal dække alle omkostninger, medmindre der indgår puljemidler eller andre tilskud. Onlinekurser er at regne som indtægtsdækket virksomhed udenfor folkeoplysningsloven, og de skal opstilles som sådan i regnskabet.

Hvis undervisningen udbydes som fleksibelt tilrettelagt undervisning (mindst 30% som fælles fysisk tilstedeværelse), kan der modtages kommunalt tilskud. Dog må max 36% af jeres samlede tilskud gå til fleksibelt tilrettelagte undervisningsforløb.

Om fleksible tilrettelæggelsesformer:

Hensigten med de fleksible tilrettelæggelsesformer er at give aftenskolen mulighed for at eksperimentere med tilrettelæggelsen og finde nye og spændende måder at tilbyde læringsaktiviteter på. Tilskud til fleksible tilrettelæggelsesformer må bruges på:

- Løn til lærer, leder, instruktør, kursusvært eller anden form for ledelse af aktivitet
- Udgifter til etablering af internetadgang for undervisere på fjernundervisningshold
- Undervisningsmaterialer af ikke-blivende værdi
- Annoncering

- Lokaleudgifter

Alle andre udgiftstyper skal dækkes af aftenskolen. I praksis vil det sige, at alle andre udgiftstyper dækkes via deltagerbetalingen. Aftenskolen bestemmer selv udgifterne pr. hold og pr. deltager.

Lov og bekendtgørelse indeholder ikke loft over, hvor store beløb inden for det kommunale tilskud, som aftenskolen kan anvende pr. time. Men kommunen kan i sin tilskudsmodel fastlægge regler herom. Overordnet gælder, at det samlede tilskud ikke må overstige 1/3 af aftenskolens samlede udgifter nævnt ovenfor.

Markedsføring

Når den geografiske dækning er bredere, end aftenskolens eget nærområde, bør markedsføringen naturligvis også være det. Et par gode råd/erfaringer fra LOF Øresund er:

Nichéhold som Slægtsforskning: Mange deltagere bliver rekrutteret via annoncering i Slægtsforskningsbladet, dvs. målrettet markedsføring til en allerede etableret målgruppe.

Nichéhold med særlige sprogfag som Latinsk, Oldnordisk: Deltagerne kan rekrutteres ved, at flere aftensko-ler har det med på deres hjemmeside samt opslag i særlige Facebookgrupper.

Derudover anvendes i stor stil onlineannoncering, herunder Facebookannoncer, men også Google, så jeres tilbud kommer op som en af de øverste muligheder, når man foretager en søgning på fx online yoga torsdag".

Støtte til undervisere og deltagere

Det er i sidste ende aftenskolens ansvar, at undervisningen fungerer. Det er derfor vigtigt, at I sikrer, at både underviserne og deltagere har den rette viden og de tekniske kompetencer, de har brug for til at gennemføre undervisningen online. Det kan fx være:

Underviserne

- Kurser i at bruge undervisningsplatformen og alle dens funktioner.
- Stille support til rådighed de første undervisningsgange, evt. have en anden person fra aftenskolen (ansat, bestyrelsesmedlem eller anden underviser) med ved opstarten for, at en anden end underviseren kan hjælpe de deltagere, der oplever problemer.
- Tilbyde et netværk/supervisionsgruppe af onlineundervisere, der kan sparre med hinanden.
- Hjælpe deltagere, så underviseren ikke skal agere teknisk support for dem.

Deltagerne kan du forberede ved fx at

- Udsende en guide til god online-adfærd (se eksempel i deltagerafsnittet i denne håndbog)
- Tilbyde minikurser i at bruge undervisningsplatformen forud for selve kurserne. Det kan være lige før første mødegang, eller det kan være nogle tidspunkter, man kan melde sig på i ugerne op til.
- Have teknisk support til rådighed – ofte er det relativt lavpraktiske spørgsmål, som de uerfarne og usikre deltagere har. Fx hvordan de slår mikrofonen til/fra, hvordan de logger på og af, og hvordan de gør baggrunden sløret, så det kan som regel håndteres af skolelederen/andet personale.

Godt at vide for underviseren

Den øvede onlineunderviser har gjort sig en masse erfaringer og overvejelser. Disse sider med gode råd og ideer er derfor mest til dig, for hvem det er nyt at skulle undervise online. Uanset om du er erfaren eller nybegynder, så brug gerne dine kolleger som sparringspartnere.

Gode råd til din tilrettelæggelse

- Øv dig på det tekniske og bliv fortrolig med det program, du bruger som onlineplatform, fx Teams eller Zoom, inden du går på live. Afprøv de funktioner, du planlægger at bruge. Mange generalprøver giver som regel en god og professionel liveundervisning.
- Brug gerne en lektionsplan til at planlægge din undervisning, især når du er ny onlineunderviser. Så har du overblik over hvilke tekniske funktioner, du skal bruge undervejs, og du bevarer overblikket. Den kunne fx se sådan her ud:

Kursus: "Rom blev ikke bygget på en dag», mødegang 2

Type	Min	Beskrivelse	Hvem	Teknologi	Mål	Involvering
Intro	10	Gennemgang af dagens program, spørgsmål eller refleksioner fra sidst, forventninger til i dag.	Mig + deltagere		Forventningsafstemning, alles stemme i rummet	Runde i plenum
Baggrund	20	Romerrigets historie i hovedtræk	Mig	Deling af skærm, powerpoints Mute deltagere	Viden	Spørgsmål
Fortolkning	7	Asterix-filmklip	Jeg introducerer	Youtube-link, filmklip		
Dialog	15	Gruppedrøftelser ud fra 3 spørgsmål	Intro (mig), herefter i grupper	Break out rooms á 4 pers	Kritisk tænkning, analyse, kildekritik	Grupper
Refleksion	15	Gruppernes refleksioner i plenum	Grupperne, jeg supplerer		Forståelse af sammenhænge	Gruppe-runde
Evaluering	12	Læringspunkter – jeg blev nysgerrig på..	Mig + deltagere		Refleksion, alles stemme	Runde
Afslutning	5	Næste gang – Italien, forskel på syd og nord	Mig			

Gode råd til din kursusafvikling

- Vær klar, før kursisterne begynder at tjekke ind i venterummet. Det vil sige, hav styr på dit headset, mikrofon og din præsentation.
- Tal langsommere end normalt – og tydeligt.
- Det er en god ide at dele skrivebord, powerpoints, filer m.m. med deltagerne, når du afholder onlineundervisning, så kan de bedre overskue det, du taler om.
- Når du går i gang, så bed deltagerne om at slukke for deres mikrofon, eller gør det for dem.
- Vil du ikke bruge chatten, så sluk gerne for den.
- Angiv meget tydeligt, når der er pause. "Vi holder pause nu i 10 minutter. Undervisningen starter igen kl. 11.00, og så går vi i gang med det samme."
- Fortæl, hvis du sender PowerPoint eller andet materiale til deltagerne efterfølgende.
- Send eventuelt supplerende materialer, øvelser etc. til deltagerne på forhånd, som de kan printe ud eller have klar på deres computer.

Gode råd om deltagerinvolvering

- Nogle undervisere kan godt opleve at de mangler feedback fra deltagerne, når de underviser via en skærm – så find de måder, du kan sikre, at du har kontakt til deltagerne, fx ved at spørge: "Er I der? Kan jeg få lidt reaktion/feedback fra jer? En hånd?", "Er alle klar til at vi går videre? Send lige en hånd."
- Nogle undervisere (og deltagere) kan godt lide at bruge chatten, andre synes den er forstyrrende, nogen er mest til at løfte en hånd, andre vil gerne afbrydes mundtligt. Find den måde, der fungerer bedst for dig, og husk at fortælle deltagerne, hvordan de skal agere for at komme til orde.
- Benyt break out rooms, hvor det giver mening. Det giver ofte lidt flere lyst til at sige noget, når de er i et mindre forum.
- Vær som i al anden undervisning opmærksom på, om der er nogen, der dominerer undervisningen og dialogerne, eller nogen der aldrig får plads.
- Få løbende feedback fra dine deltagere, så du kan gøre mere af det, der virker godt for dem.

Links:

[6 gode råd til onlineundervisning » Få professorens råd her | Gyldendal \(gyldendal-uddannelse.dk\)](#)

[Fem trin til god onlineundervisning | EVA](#)

[Corona: Inspiration, it-værktøjer og programmer til din online undervisning - Center for it i undervisningen \(videnscenterportalen.dk\)](#)

[Coronatider: Ekspert giver 5 gode råd til online-undervisning – Københavns Universitet \(ku.dk\)](#)

[Webinar eller onlineundervisning - her er nogle tips og tricks - Sprogkontoret](#)

Godt at vide for deltageren

- Det er vigtigt, at du har installeret Zoom og prøvet teknikken af før første mødegang. Ofte vil din aftenskole forud for et forløb invitere dig til et kort testmøde online, så I sammen kan prøve af teknikken af.
- Vær klar i god tid, inden din onlineundervisning begynder. Vær gerne logget ind ca. 5-10 minutter før. Så er der også tid til at hilse på din underviser og de andre deltagere.
- Normalt starter du med at være i et venterum (Waiting room), indtil din underviser åbner kurset. Så vær tålmodig, og vent til kurset starter. Du kan teste lyden mens du venter.
- Husk at slå højttaleren til, når du deltager, så du kan høre din underviser og de andre deltagere. Det kan være en god idé at bruge et headset, så minimerer du baggrundsstøj og får også selv en bedre lyd kvalitet.
- Sørg for, at din mikrofon er slukket, mens der er undervisning/andre taler, så der ikke er unødigt baggrundsstøj (Funktion: Mute – nederst til venstre)
- Hav gerne dit kamera tændt men undgå at forstyrre andre med det, du gør. Brug eventuelt en virtuel baggrund, hvis der er uro bag dig.
- Sluk mobiltelefon og andre medier omkring dig, så du er koncentreret om undervisningen, som hvis du sad i et lokale sammen med de andre deltagere.
- Gør dig det behageligt med kaffe, vand og andet, du kan få brug for, mens undervisningen står på, så du ikke skal forlade din plads.
- Øv dig i at være aktiv online. Stil spørgsmål – enten ved at række den virtuelle hånd op, eller ved at skrive i chatfunktionen.
- Giv feedback til underviseren, så han/hun kan gøre mere af det, der virker godt for dig og dine medkursister.
- For at din underviser og de andre deltagere kan henvende sig direkte til dig ved navn, kan du skrive dit navn under dit billede. Det gør du under "Rename", som findes i "drop down" menuen i de tre prikker, der dukker op, når du holder musen hen over dit billede i Zoom.

Læs mere på LOF's temaside om onlineundervisning: www.lof.dk/online